

KOLUMNI

Sirpa Kähkönen

Tieni varrella tapaamiani – ja esiin louhimiani

Löysin kirjahyllystäni Maikki Fribergin kirjat *Tieni varrella tapaamia I ja II* (1920, 1922). Olen saanut kirjat legendaariselta Otavan kuva-arkiston hoitajalta Ritva Rädyltä, ja pelkkä kirjojen katseleminen herätti monta mieluisaa ajatusta.

Menin nuorena historian opiskelijana tekemään avustavia töitä Otavan kivilinnaan Helsingin Uudenmaankadulle. Olin ujo 25-vuotias tyttö, ja minuun teki suuren vaikutuksen, kun johtokunnan kerroksesta lehahti portaisiin Heikki A. Reenpää loden-viitta hulmuten. Tultuaan kohdalleni portaikossa hän kohotti sulkahattuaan ja tervehti hyvin kohteliaasti. Vaikka ei lainkaan tiennyt, kuka olin. Se jäi mieleeni esimerkkinä luontevasta kauniista käytöksestä. Ajattelin että minun on koetettava kasvattaa itseäni tuollaisen esikuvan mukaan.

Samoihin aikoihin kuljin Otavan portaikossa opettajani, Yliopiston historiaprojektin päätoimittajan fil. lis. Rainer Knapaksen kanssa. Hän esitteli minulle kustannusyhtiön komeanugendtyylisen kassahuoneen sanoen: ”Täältä voit sitten tulla hakemaan förskottia, kun olet kirjailija.”

Koin nuo sanat valtavan kannustavina; olin julkaissut vasta muutamia runoja mutta ajattelin, että tämä aikuinen ihminen uskoi minussa johonkin, mistä itse tuskin uskalsin haaveilla. Kun myöhemmin muistelin tätä Knapakselle, kävi ilmi, ettei hän enää lainkaan muistanut keskusteluamme. Opettajiemme satunnaisillakin sanoilla on valtava vaikutus meihin nuorina.

Maikki Fribergin kirjoja katsellessani ajattelin lämmöllä myös niiden lahjoittajaa, Ritva Rättyä, joka yhdessä valokuvaaja Eeva Ristan kanssa teki Otavan tietokirjaosastolla kuvatoimitustyötä suurteossarjaan *Ars – Suomen taiteen historia*. Ritva eli Rihve, jolla nimellä kaikki hänet tuntevat, poltti tauotta tupakkaa ja takoi vanhaa kirjoituskonettaan ja tiesi kaiken Otavan suuresta valokuvakokoelmasta. Hän myös kertoi loputtomasti tarinoita kirjailijoista ja kirjojen tekemisestä.

Näin olenkin kolumnin aluksi toiminut aivan kuin Maikki Friberg: kuvannut ihmisiä, joita olen tieni varrella tavannut. Olen juuri saman ikäinen kuin Friberg oli julkaistessaan teosparin ensimmäisen osan, eli pian 60-vuotias. Tässä iässä tuntee jo halua katsoa taaksepäin ja kokee, että omilla muistoilla voi olla merkitystä nuoremmille.

Friberg kertoo ensimmäisen osan esipuheessa nuoruutensa ”ihmisnästä”, joka sai hänet nuorena naisena matkustamaan 1900-luvun lopun Euroopassa tavoitteenaan tavata ajattelijoita ja yhteiskunnallisia vaikuttajia. Levottomina aikoina ensimmäisen maailmansodan jälkeen nuorten ei ollut helppoa päästä matkustamaan, passeja oli vaikea saada ja valuuttakurssit kehnot, ja siksikin Friberg tarjosi muisteluitaan nuorten ihmisnäen lievikkeeksi.

Fribergin kirjat ovat erityisen viehättäviä siksi, että henkilökuvaukset ovat tarkkoja, lyhyitä pikapiirtoja. Kirjoista löytyy useita elämänkohtaloita, joiden lankaa on ollut hauska lähteä seuraamaan. Ja

kiinnostuksen herättyä on nykyisin helppoa saada perustietoa henkilöistä ja asioista. Ei pelkästään hakukoneiden avulla vaan myös digitaalisista arkistoista.

Kansalliskirjaston digitoitu kokoelma on uskomattoman antelias aarrearkku, jonka kautta pääsee vauhdilla menneisyyden loputtomasti haarautuville poluille. Sen käyttäminen tuottaa puhdasta iloa: löytyy ilmoituksia, pikku-uutisista aukeavia elämänkohtaloita, artikkeleita, kuvia. Lehtiä, kirjoja, pienpainatteita. Kaikkea sitä, minkä tutkimiseen ennen meni vuosikausia mikrofilmien äärellä. Nyt louhintaan kuluu muutama sekunti.

Omistamieni Fribergin kirjojen esilehdille on myös piirretty sirosti ensimmäisen omistajan nimi: Jenny Elfving. Ja hän onkin minulle jo vanha tuttu Vihreä sali -romaanini tutkimusvaiheen ajoilta. Elfving perusti vuonna 1908 Antreaan naisille tarkoitetun Järvenlinnan puutarhaopettajaopiston. Sain tietoa varhaisesta puutarhaviljelystä Suomessa juuri Kansalliskirjaston digitaalisen kokoelman avulla.

En tiedä, olenko tuntenut samanlaista ihmisenälkää kuin Maikki Friberg. Mutta ymmärrän hyvin hänen halunsa päästä asioiden ja ajatusten äärelle. Miten onnellista, että varhaiset tienraivaajat ovat mahdollistaneet tietämisen ja ajattelemisen ilot meille 2000-luvun ihmisille.